

3. Halina Kobeckaitė apie karaimų įsikūrimą Lietuvoje ir jų padėtį

Karaimų istorija susijusi su Lietuva nuo 1397-1398 metų. Pagal įsigaliojusią tradiciją manoma, kad po vieno žygio į Aukso ordos stepes Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas turėjęs išsivesti iš Krymo, Solchato miesto, kelis šimtus karaimų šeimų ir įkurdinti jas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Manoma, kad Vytautas galėjęs išsivesti karaimus, sumušęs netoli Azovo vieną iš ordų.

[...] Yra pagrindo manyti, kad kelių šimtų karaimų šeimų (apie 380) ir kelių tūkstančių totorių atkėlimas iš Krymo buvo nevienkartinis. Tai siejama su didžiojo kunigaikščio Vytauto valstybine politika - apgyvendinti tuščius žemės plotus, statyti pilis bei miestus, pagyvinti prekybą ir ekonominį gyvenimą.

Iš pradžių karaimai buvo kompaktiškai apgyvendinti Trakuose, tarp dviejų didžiųjų kunigaikščių pilių, dabartinėje Karaimų gatvėje. Vėlesniais laikais jų gyvenviečių atsirado Biržuose, Naujamiestyje, Pasvalyje, Panevėžyje, tačiau Trakų miestas pagal valdovų privilegijas visada buvo jų bendruomenės administracinis ir - tradiciškai - dvasinis centras Lietuvoje. Ilgainiui Trakai pačių karaimų imti suvokti ne tik kaip gimtinė, bet ir kaip Tėvynė, nors amžiams bėgant nenutrūko ir jų etniniai kultūriniai bei etniniai konfesiniai ryšiai su Krymo bei Galičo-Lucko karaimais.

[...] Apsigyvenę Lietuvoje, karaimai sudarė atskirą bendruomenę (džymat). Jos ir atskirų jos narių teisinė padėtis buvo nustatyta jiems suteiktomis valdovų privilegijomis, tačiau [...] Vytauto išduotų privilegijų originalų, minimų XVII amžiaus aktuose, neišliko. Pirmasis aktas, nustatantis teisinę karaimų padėtį Lietuvoje, yra valdovo Kazimiero 1441 metų kovo 27 dienos privilegija, suteikianti Trakų karaimams tokią pat Magdeburgo teisę, kokią jau buvo gavę Vilniaus, Trakų ir Kauno miestai. Dokumentas suteikė karaimams teisę į savivaldą, vadovaujamą jų pačių iš savo tarpo renkamo vaito. Karaimai buvo atsakingi tik savo vaitui, o šis - pačiam valdovui. Vaitui buvo suteikta teismo ir sprendimų priėmimo teisė. Į karaimų bendruomenės reikalus negalėjo kištis nei vaivada, nei jo vietininkai. Kilus ginčams tarp karaimų ir krikščionių, bylas nagrinėdavo vaitas ir vaivada kartu. Kazimiero suteiktoje privilegijoje taip pat buvo nustatyta mokesčių mokėjimo ir pajamų paskirstymo tvarka tarp krikščioniškosios ir karaimiškosios magdeburginio miesto dalių. Karaimams valdovas

perleido pusę svarstyklių ir vaško lydyklos pajamų. Visos Lietuvoje atsiradusios naujos karaimų gyvenvietės buvo pavaldžios Trakų vaitui.

Halina Kobeckaitė, *Lietuvos karaimai: totorių ir karaimų įsikūrimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 600 metų jubiliejaus leidinys*, Vilnius: Baltos lankos, 1997, p. 42–45.